

Izmed živine omenja Homer le konje; jezdili pa niso konj, ampak jih le rabili za vojaško uprego. Krmili so konje s pšenico, ječmenom in senom, ovsa stari Grki še niso poznali. Tudi osle nahajamo v Homerovih pesmah, katerih pa niso imeli veliko. Za uprego in tovore so rabili mule. Na vozu, v katerega so bile mule uprežene, se je peljala kraljeva hči Nausikaa do morja, kjer je za možitev prala z deklami oblačila in koltre.

Goveda so skoro celo leto se pasla na pašnikih; molzli so jih zjutraj in zvečer. Tudi sir so Grki uže znali delati. Tudi nekako surovo maslo jim je bilo znano. — Ovac in koz so Grki imeli veliko. Svinj so veliko redili. V goratih cvetic polnih krajih je tudi čebeloreja cvetela. Imeli so Grki tudi pisatelje, ki so v svojih spisih razkladali poljedelstvo.

Po vsem tem pogledjmo še, kako so Rimljani kmetovali. Zgodovina Rimljanov nam prav očitno kaže moč in veljavo kmetijstva. Rim, ki si je podjarmil skoro celi svet, je svojo moč posebno si pridobil s poljedelstvom v deželah, katerim so Rimljani gospodovali. Poljedelstvo je bil steber vseh italijških občin, in kako zeló so vedeli, da vse občinsko življenje sloni na poljedelstvu, kaže se v lepi navadi, da so Rimljani, predno so kako mesto zidali, z brazdo naznanili okrožje, v katerem so potem napravili mestu obzidje. V dobrem starem času je vsak Rimljan tudi najvišega stanu s posebnim veseljem obdeloval svoje posestvo. Pozneje pa je pojemalo to veselje do poljedelstva; plemenitazi so bivali na svojih vilah in so prepustili obdelovanje posestva oskrbnikom in hlapcem. S to nemarnostjo pa se je začel tudi propad Rimske države.

Da je vse premoženje Rimljanov obstajalo najbolj v poljedelstvu in živini, temu priča je to, da so Rimljani z besedo „pecunia“ zaznamovali denar, kajti v latinskem jeziku se živina imenuje „pecus“, in od tod imé denarja „pecunia“. Rimsko kmetovanje je segalo posebno na pridelovanje žita. Razen pšenice, ječmena in pire so pridelovali repo, sočivje, redkev, česenj in mak; živini so pokladali lupine, boč, grah in grašico. Setev so opravljali navadno le v jeseni in samo izjemno spomladi.

Poljski delavci so dobivali plačilo v pridelkih. Voditelj delavcev (pozneje samo sužnjih) je bil tako imenovani „vilicus“, to je, véliki hlapec, pod njim pa je stala „vilica“, to je, vélika dekla. Ker žita niso zadosti pridelali, so ga iz Sicilije dovaževali. S propadom kmetstva je propadalo tudi pridelovanje žita in lotili so se pridelovanja vina in olja. Pridelovanje vina so Rimljani uže davno poznali; mošt prodajati jim je bilo prepovedano, dokler niso duhovni praznika določili, ko so se smeli sodci odpreti. Oljko so dobili Rimljani po Grkih iz drugih krajev Italije. Poleg trte in oljke sadili so tudi figovo drevo in sadna drevesa. Senožeti so marljivo namakali.

Z živinorejo se niso kaj pečali, kajti Rimljan je živel večidel ob rastlinstvu in mesá niso vživali drugzega kakor svinjsko in ovčje. Krav za mleko so le malo imeli in govejo živino le za delo na polji. Z biki in kravami so polje orali; tovorili so s konjem in mulo; gnoj na polje so nosili osli, kateri so tudi mline gonili.

Pašnikov je bilo veliko, pa so bili lastnina državna. Pozneje so se pečali tudi s perutnino in razua gosí, katere so, kakor zgodovina pripoveduje, kapitól rešile, so imeli posebno pave in golobe.

Pisatelj kmetijskih člankov nam med Rimljani kaže zgodovina veliko; še dandanes sloví med njimi ime Kolumela.

To je kratek pa zanimiv pregled poljedelstva pri starodavnih narodih.

Gospodarske skušnje.

Kaj storiti z drevjem, ki ga je sneg poškodoval.

Sneg, ki ga je letos sem ter tje uže na debelo padlo, je, kakor nam gospodarji tožijo, poškodoval veliko drevja.

Kaj storiti, da se škoda kolikor mogoče zmanjša?

1. Na drevesih, na katerih so večje ali manjše veje popolnoma odtrgane, se morajo rane s kakim ostrim orodjem dobro ogladiti in s smolo ali z drevesnim voskom tako dobro zamazati, da zrak ne more do rane, in potem še dobro ovezati. Take veje pa, katere so sicer od debla odtrgane, vendar se še veliki del vejin okrog debla drži, se morajo prav varčno spet k deblu tako privezati, kakor so bile prej, in rana se mora tako obvezati, kakor pri vcepljenji.

2. Ona drevesa pa, na katerih je več vejic samo poškodovanih in ne od debla odtrganih, se morajo lepo obrezati, kakor se to večkrat zgodi, kedar hočemo kako drevo omladiti.

3. Če se to prav dobro napravi, kar smo zdaj omenili, in če se ravno mnogo vejic in celó vrh odreže, se vendar še mnogokrat zgodi, če je namreč deblo nepoškodovano, da drevo spet lepo krono in lep vrh dobi in kasneje gospodarju mnogo koristi.

4. Dobro je znano, da so celó velika drevesa, katera so s korenino izdrta bila, ali celó do zemlje pripognjena, prav lepo rastla in rodila, če so se spet prav varčno vzdignila in dobro uravnala; in zatoraj tudi priporočamo, naj naši gospodarji tudi to prej skusijo, ko bodo drevesa celó za drva posekali. Ker se vendar izkoreninjena drevesa v zmrznjeni zemlji ne morejo lahko okopati, naj se s tem delom počaka do tedaj, kedar bo zemlja spet otajana in do tistega časa naj se korenje dobro pokrije s prstjo in slamo, da ne pozebe in se ne posuši.

Kako gospod T. Hitz piše o Bohinjski in Tolminski živinoreji.

Bohinjska živina je navadno rujavordeča. Telesa je jako lepega ter se odlikuje posebno po svojih drobnih kostéh. Mleka daje v primeri z velikostjo telesa prav veliko. Živa teža Bohinjske krave ne presega 4 do 5 centov, in vendar se od take majhne kravice sme na leto računati 1200 do 1500 litrov mleka. Meni se zdi to pri tako majhni živini, katera se tako silno slabo krmi, prav veliko. Da bi boljše klaje imela, bi se mlečnost gotovo še zdatno pomnožila. Sicer se izvorni Bohinjski rod ne nahaja več popolnoma čist, ne v Bohinji, še manj pa po Tominskem. V zadnjih desetletjih se je križem plemenil z Belanskim (Koroškim) rodom. Lepe telesne lastnosti Belanskega rodú, večja teža života in obilniša mlečnost so dale povod, da se s podporo, katero daje kmetijsko ministerstvo, nakupujejo Belanski biki za zboljšanje Bohinjske in Tominske govedoreje.

To križem plemenjenje, to je mešanje domače krvi z Belansko, mora se imenovati prav umno in primerno, kakor dosedanji vspehi dokazujejo. Po takem križem plemenjenji postala je živina večja, bolj mlečna, posebno kjer se bolje krmi, kakor na pr. v onih vaséh, kjer se je skupno sirarstvo vpeljalo. Radostno sem se mogel prepričati, da ondi, kjer so se ustanovile zadruga, to je, skupne sirarije, gospodarji posebno pazijo na Belansko kri, ker so se živinorejci prepričali, da od take živine dobivajo veliko več mleka, potem pa tudi, da ima taka večja živina lepša in večja teleta ter sama uže po sebi dobi večjo veljavo na trgu.

Da so pri začetku vpeljave Belanskih bikov bili naši gospodarji nasprotni ali vsaj nezaupljivi, to si tolmačim s tem, da so mislili, da velika živina ne more hoditi na planine. Ta dvom je res nekoliko opravičen, kajti živina res ni tako povoljno vspeševala na planinah kakor domača. A tega ni bila kriva Belanska kri, ampak le slabo, nemarno krmenje živine uže domá v dolini.

Da kmetijske družbe skrbé po razširjanji dobrih plemenskih bikov zboljšati govedorejo, moramo jim biti hvaležni, pa treba tudi, da bi med živinorejci prodrlo prepričanje, da treba živino skrbno krmiti, kar pa žalibog še skoro povsod zeló pomanjkuje. Kaj pomaga, če imamo najlepši goveji rod v hlevu, če ga pa ne umemo primerno oskrbovati s klajo!

Večina tukajšnjih živinorejcev še nima pojma o tem, kaj je umna živinoreja; oni poznajo sicer krmenje, da se živina preživi, a ne tega, da bi živina jim dokaj koristila. Ob zimski dobi, ko se maslo in pusti sir dobiva, se živini še poklada precéj in primerne klaje, a spomladi in jeseni se živina zanemari. Posebno spomladi, ko navadno pomanjkuje sená, naženó cele trume živine na puste pašnike, kjer uboga živina komaj toliko najde, da ne pogine. Pri tem zgubi živina na mesu in mlečnosti in vsa opešana prihaja na planino, kamor pogostoma tudi preveč živine naženó. Ni čuda potem, da tožijo gospodarji o slabih dobičkih govedoreje. Domače pleme more še nekako bolje pretrpeti lakoto, ker je od mladosti privajeno lakoto trpeti in vsled tega kaj zadostljivo in potrpežljivo.

To je istina, da taka majhna pa lahka Bohinjska krava skoro kakor koza spleza na najviše in kamnite kraje. Pa naj bi planšarji le zboljšali in ocedili pota in steze, bo tudi težja Belanska krava prav dobro mogla priti na planine.

Gospodarske novice.

Cestni pahovnik (Wegehobel)

se imenuje mašina, s katero se prod (šoder) po cestah brez delavcev tako lepo poravná, da je vožnja potem lahka. Ta mašina, na katero je grajščak Weber v Humel-Radeku na Šlezkem patent dobil, je 6 čevljev dolga in okoli 100 kilogramov težka, veljá 23 gld. S to mašino, s katero se prod po cesti razprostira in cesta lepo ravna dela, sta v stanu dva konja na dan pol ure dolgo in uže zeló izvoženo cesto, če ni preveč nasuta bila, poravnati. Časnik družbe kmetijske Tirolske, ki to mašino zeló hvali, trdi, da več sto delavcev bi ne móglo o enem dnevu ceste tako ogladiti, kakor jo ogladi Weberjev pahovnik o poli ure. Dobiva se ta „Wegehobel“, ki se slovenski najbolje zaznamovati dá z besedo „pahovnik“ zato, ker prod (brebir ali kamenje) na stran pehá in v cestne jame poklada, pri gosp. Weberju, ki mašini tudi poduk priklada, kako se ta mašina rabi.

Slovensko književstvo.

* *Jezičnik*. XVI. leto, na svitlo dal prof. Josip Marn in posvetil 70. godu dr. Jan. Bleiweisu. Natisnil in založil R. Milic v Ljubljani. 1878.

Ravnokar je pod navedenim dobroznanim naslovom v posebni knjigi gosp. profesor Marn skupno na svitlo dal vse, kar je v mnozih listih letošnjega tečaja „Učiteljskega Tovarša“ razpravljaj o delovanji treh za slovensko slovstvo mnogozaslužnih mož — Mateja Ravnikarja Poženčana, Matija Vertovca in Mihaela Verneta. Kdo po takem, komur je mar, na drobno

poznati to, kar so navedeni trije rodoljubi dovršili za mnogostransko omiko našega naroda in na čast našemu slovstvu uže v onih časih, ko smo še ledino orali na polji slovenskem, ne bode radosten pozdravil novi — 16. tečaj „Jezičnikov“, s katerim je zopet lepo pomnoženo naše slovstvo. Pomnoženo — pravimo, kajti veleučeni profesor ne le, da kakor marljiva čebelica stikuje po vseh kotih, da nabere vse, kar je ta ali uni pisatelj na svitlo dal, umeje tudi nabrano gradivo organično in kritično zvezati v celoto. Ni čuda zato, da tudi zunaj naših domačih méj učeni krogi, ki se zanimajo za slovstvo slovensko, visoko cenijo „Jezičnika“. Tró-jica letošnjega tečaja stavlja nam pred oči možake, katerih imena ima Slovenija v listinah svojega slovstva na veke hvaležno zapisana; zato je še posebno zanimiv letošnji „Jezičnik“, ki se dobiva v knjigarni Gerberji v Ljubljani po 70 kr.

* *Učiteljski Tovarš* in pa „*Vrtec*“.

Priporočevaje v prejšnjih vrsticah šestnajsti tečaj „Jezičnika“ našim učenjakom, priporočamo ob enem še posebno učiteljem našim „Učiteljskega Tovarša“, ki prihodnje leto uže nastopi svoj 19. tečaj. — Če pregledamo obseg letošnjega njegovega tečaja, moramo pač pripoznati, da je vrli njegov vrednik gosp. M. Močnik, storil pošteno vse, kar je za domače naše ljudsko šolstvo storiti mogel v mršavih sedanjih časih, ko je protivnikom narodne šole obveljalo, na zemlji slovenski žalibog razcepiti učiteljstvo na dvoje, da nekateri zapeljani „po ovsu, ki se jim je molil“, so zapustili dom ter iz Pavlov postati Savli, ki pa, ako Bog dá in pedagogika zdrava, poslali bodo zopet Pavli. Zato le naprej, vrli „Tovarš“, po svojih dosedanjih načelih: praktičen v poduku, zmeren v besedi!

Ker se sučemo okoli ljudske šole, ne moremo si kaj, da ne bi tudi toplo priporočali še drug časnik, ki ga pod naslovom „Vrtec“ uže 8 let izdaja gospod Ivan Tomšič mladini na poduk in zabavo. Skušeni vrednik, ki dobro vé, kaj je ugodno šolski mladini, da zabavaje se tudi uči, izbira tvarino z mojstersko roko in se tudi ne bojí stroškov, kedar je treba, besedo razjasniti še s podobami. Da „Vrtec“ nastopi prihodnje leto uže 9. tečaj, mu je to dejanska priča, da doseza svoj lepi namen in ima mladine dovolj, ki ga rada prebira. Naj je tedaj „Vrtec“ tudi toplo priporočan našim ljudskim učiteljem, ki naj bi skrbeli za to, da nobena šolska knjižnica ni brez njega.

* *Cerkveni Glasbenik* se zove časnik, ki je organ Cecilijenegega društva v Ljubljani in nastopi v prihodnjem letu svoj 2. tečaj. Namen njegov je reforma cerkvene glasbe v smislu dotične cerkvene postave. Da se „Glasbenik“ pošteno trudi, tej svoji nalogi zadostiti, to priča vsak list njegov v besedi in muzikalnih prilogah. Da pa ima z ozirom na priljubljeno naše cerkveno petje preteklih let težaven stan, lahko verjame vsak, kdor vé, da vsaka reforma je bolj ali manj borba z nasprotniki. Ker pa misliti smemo, da nasprotstvo ne izvira iz zle volje, ampak le iz tega, da se težko opustí, kar se je več let po napevih priljubljenih naših pokojnikov vkoreninilo, zato tudi misliti smemo, da polagoma se bodo nasprotniki postavne cerkvene glasbe porazumeli z načeli „Cerkvenega Glasbenika“, po vodilu: „v potrebnih rečeh edinstvo“, sicer pa „svoboda“ in vsem „ljubezen“. Vrednik člankov, gosp. Jan. Gnjezda, in vrednik muzikalnih prilog, gosp. Ant. Förster, sta nam poroka za to.